

SARAH KIRSCH'İN ŞİİRLERİNDE TABİAT BETİMLEMESİ

Ahmet Cuma*

Özet

Çağdaş Alman edebiyatının önemli kadın yazarlarından Sarah Kirsch (1935-) değişik yazınsal türden eser üretmiş olmasına rağmen daha çok şiirleriyle tanınmaktadır. Bir çok edebiyat ödülünün sahibi olan Kirsch, Doğu-Almanya'da başladığı yazarlık kariyerini 1977'den beri Batı-Almanya'da sürdürmektedir. Şair farklı yönetim biçimlerinde yaşadığı süreçlerin yazınsal üretiminde etkili olmadığını belirtse de şiirlerinin derin yapısında bu değişikliğin sürekli belirgin olduğunu görmek mümkün.

Şiirlerinin konusu Germanistlerin 'küçük nesne' (kleine Gegenstand) dedikleri gündelik şeyler ve şairin etrafında duran objeler oluşturmaktadır. Şiirlerinin ana dokusunu ise tabiat oluşturmaktadır. Bu onun şiirine her türlü coşkuyu ret eden naif bir üslupla yansımaktadır. Şairin biyografisine dayanan tabiat olgusu onun edebiyatçı kişiliğini büyük ölçüde etkilemiştir.

Tabiat imgeleriyle örülü şiirleri basit imgesellikten uzak, simgesel düzlemde derin yapılu oluşumlardır. Doğa-İnsan bütünleşmesi, sanatçı sorunsalı ve kadının toplum normları karşısındaki konumu didaktik bir şekilde işlenmiştir.

Şairin doğa bilimlerine olan merakı, birçok şiirinde olduğu gibi bu makalede ele aldığım "Von meinem Haus" (Evimden), "Beyaz menekşenin yanında" (Bei dem weissen Stiefmütterchen), "Çimen" (Die Wiese) ve "Kedi Hayatı" (Katzenleben) şiirlerinde de tabiat betimlemeleri olarak işlenmiştir. Fakat bu betimlemeler yalın doğa manzaraları olma özelliğini aşmış Doğa-İnsan bütünleşmesini bir ideal olarak anlatan metaforik ve simgesel yapılarıdır.

Anahtar sözcükler: Sarah, Kirsch, şiir, tabiat-insan, betimleme, sanatçı sorunsalı

* Dr., A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Zusammenfassung

Naturbeschreibung in dem Gedichten von Sarah Kirsch

Obwohl Sarah Kirsch (1935-) –eine der wichtigsten Autorin der zeitgenössischen deutschen Literatur- mit verschiedenen literarischen Gattungen produziert hat, ist sie vor allem mit ihren Gedichten bekannt geworden. Kirsch ist Trägerin zahlreicher Literaturauszeichnungen und führt ihre Karriere als Schriftstellerin, die sie in der DDR angefangen hat, seit 1977 in der Bundesrepublik Deutschland weiter. Die Dichterin behauptet zwar, daß die unterschiedlichen politischen Systeme ihre literarische Produktivität nicht beeinflusst habe, aber diese Veränderung ist in der Tiefenstruktur ihrer Gedichte immer zu bemerken.

Die Thematik ihrer Gedichte bildet der 'kleine Gegenstand' –wie es die Germanisten nennen- und die Objekte die in der Nähe der Autorin sich befinden. Das Hauptthema ihrer Gedichte bildet aber die Natur. Die Natur wird in ihren Gedichten mit einem Stil, der naiv und alle pathetischen Mitteln ablehnt, dargestellt. Das Faktum der Natur, daß in ihrer Bibliographie zu verfolgen ist, hat ihren literarischen Charakter in großem Maße beeinflusst.

Ihre Gedichte, die mit Naturbildern gewebt sind, sind von der einfachen Bildlichkeit weit entfernte tiefe Konstruktionen. Die Einheit der Natur und der Mensch, die Künstlerproblematik und die Stellung der Frau gegenüber der sozialen Normen sind didaktisch bearbeitet worden.

Das Interesse der Autorin für die Naturwissenschaften ist wie in vielen anderen ihrer Werke auch in dem Gedichten "Von meinem Haus", "Bei dem weißen Stiefmütterchen", "Die Wiese" und "Katzenleben", die ich in diesem Artikel bearbeiten werde, als Naturbeschreibungen bearbeitet worden. Aber diese Beschreibungen sind keine reine Naturlandschaften, sondern metaphorische bzw. Symbolhafte Strukturen, die die Einheit der Natur und des Menschen als ein Ideal erzählt.

Schlüsselwörter: Sarah, Kirsch, Lyrik, Natur-Mensch, Beschreibung, Künstlerproblematik

Çağdaş Alman edebiyatının önemli kadın yazarlarından Sarah Kirsch (1935-) güçlü anlatımı, nesnelere ve olaylara karşı gösterdiği değişik bakış açısıyla edebiyat dünyasında önemli bir yere sahiptir. Birçok edebiyat ödülünün sahibi olan Kirsch roman, kısa öykü, radyo oyunu ve söyleşi türünden çok sayıda eser üretmiş olmasına rağmen daha çok şiirleriyle tanınmaktadır. Şair Almanya'nın birleşmesinden önce Doğu-Almanya'da başladığı yazarlık kariyerini 1977 yılından beri Batı-Almanya'da sürdürmektedir.

Sarah Kirsch'in biyografisi göz önünde bulundurulduğunda, şairin farklı yönetim biçimleri, farklı toplumsal değerler ve baskılar altında yaşadığı tecrübelerin yazınsal üretimini büyük ölçüde etkilediğini görürüz. Bu durum yapıtlarında “yeni bir ben bilinci” (*ein neues Ich-Bewußtsein*) (Bortenschlager, 1986:589) olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlatıcı ben hikâyelerinde olduğu gibi şiirlerinde de merkezde yer almaktadır ve çevresindeki somut olaylar olduğu gibi soyut unsurlar da onun perspektifinden anlatılmaktadır. Şiirlerinin konusu genellikle germanistlerin “*kleine Gegenstand*” (Kirsch, 1985: 123) yani ‘küçük nesne’ olarak adlandırdıkları gündelik şeyler ve şairin etrafında duran objelerdir (Kirsch, 1985:123). Bu durum her türlü coşkuyu ret ederek üslûpta naif bir etki bırakmaktadır. Böylece Kirsch içsel olana olduğu gibi politik ve toplumsal olana da farklı bir yaklaşım göstermektedir.

Daha çok siyasi çerçevede eleştirerek, sınırlı ele aldığı toplumsal konular tınsal zenginlikle desteklenerek masal ve idil biçiminde, ayrıca melankoli, rüya, aşk ve ümit gibi içsel oluşumlar olarak ve özellikle de tabiatın bilinmeyen, tezat oluşturan yönünün dengeye ulaştırılıp yumuşatılmadan konu edilmesiyle şiir sanatına dâhil edilmiştir (Martini, 1984:674). Tabiat motifleriyle örülü doğa imgelerinin yoğunluğu şiirlerinde olduğu gibi nesirlerinde de görülmektedir. Örneğin 1986’da yayınlanan, 49 kısa hikâyeden oluşan *Çılgın Yıldız* (“*Irrstern*”) başlıklı yapıtındaki öykülerde tabiat sübjektif bir bakış açısıyla dile getirilerek hayvanlar, kırlar, ağaçlar, çiçekler, nehirler ve tarlalar çağrışıma dayalı tabiat izlenimleri değil, hayatın ve doğallığın gerçekçi betimlemeleridir. Kirsch gerçekçi betimlemeden yola çıkarak simgesel düzlemdeki imgeselliğe yönelmiştir.

Kirsch'in tabiata olan bu tutkusu Doğu-Almanya'daki üretiminde de görülmektedir. Örneğin 1976'da yayınlanan *Sırt Rüzgârı* (“*Rückenwind*”) başlıklı şiir kitabı duygusal düzlemdeki soyut ve içsel unsurları tabiat aracılığıyla imgeselleştirerek somutlaştırmaktadır: Aşk acısı, özlem, hayal kırıklığı, yalnızlık, yas, mutluluk özlemi ve bireysel var olma gereksinimi mevsim değişiklikleriyle ifade edilmiştir. Bu şiirlerin genel teması düzenli bir toplum yapısında bile bireyin yalnızlığa itilebileceği ve yaralanabileceğidir (Frenzel, Herbert-Elisabeth, 1962:778).

Eserlerinde bu derece belirgin olan tabiat sevgisi, Sarah Kirsch'in Doğu-Almanya'da geçen çocukluk yıllarına dayanır. Annesi onu daha çocukken ormanda uzun yürüyüşlere çıkarmış ve Kirsch daha o zaman birçok çiçeği ve bitkiyi ismiyle öğrenmiştir. Annesinden aldığı bu tabiat sevgisi onu üniversitede ormancılık öğrenimi görmeye yönlendirmiştir. Fakat bu alanın daha çok ağaçların kesimiyle ilgili olduğunu düşünen Kirsch, daha sonra alan değiştirerek 1959 yılında biyoloji bölümünden mezun olmuştur. Mezuniyetinden bir sene önce şiir sanatıyla yakından ilgilenen tarih ve felsefe öğrencisi Rainer Kirsch ile tanışması onun

edebiyata ilgi duymasına sebep olmuş ve Rainer Kirsch ile evlenmesiyle birlikte aktif olarak edebiyat alanına girmiştir (Wagener, 1989:6-7). Değişik gazete ve dergilerde yayınlanan ilk şiirlerini 1965'te Rainer Kirsch ile birlikte yazdığı ilk şiir kitabı olan *Dinazorla Konuşmalar* ("Gespräche mit dem Saurier") yapıtı takip etmiştir. İki yıl sonra Kirsch'in tek başına yazdığı ve Doğu-Almanya'nın resmi kültür politikasına uymadığı gerekçesiyle bir çok eleştiriye tabî tutulan *Kırda İkamet* ("Landaufenthalt") başlıklı şiir kitabı yayımlanmıştır. Bu yapıtıdan dolayı değişik baskılar gören Kirsch 28 ağustos 1977'de Federal Almanya'ya yerleşmiştir. Fakat sosyalist sistemden kapitalist sisteme geçmesiyle onun yaşantısında çok büyük farklılık meydana getirmesi düşünülen bu değişiklik, kendisiyle 1979'da yapılan bir röportajda belirttiğine göre hayatında ve sanatında hiçbir değişikliğe yol açmamıştır. Kirsch bununla ilgili şöyle demiştir:

Ich sehe das alles nicht so tragisch. Ich bin nicht traurig, dass ich nicht mehr dort lebe. Und ich fühle mich überhaupt nicht im Ausland. Ich habe manchmal –ein bisschen übertreibend- gesagt, ich bin nur umgezogen. (Kirsch, 1985:128)¹

[Ben bunları bu kadar trajik görmüyorum. Artık orada yaşamadığım için üzgün değilim. Ve kendimi kesinlikle yabancı bir ülkedeymişim gibi hissetmiyorum. Bazen –biraz abartarak- sadece taşındığımı söyledim.]

Sarah Kirsch'in tabiat motifleriyle örülü şiirlerindeki imgesel anlatım çoğunlukla salt betimlemeyi aşarak simgesel düzleme ulaşan derin yapıtlı oluşumlardır. 1965 yılında kaleme aldığı ve şairin *Dinazorla Konuşmalar* ("Gespräche mit dem Saurier") yapıtında yer alan *Evimden* ("Von meinem Haus") başlıklı şiirinde bir tabiat unsuru olan 'rüzgar', anlatımı güçlendiren ve şairin daha etkili olabilmek için metaforik özellik kattığı bir imge olarak karşımıza çıkmaktadır. Mısraları farklı sayıda olan üç kıtalık bu şiir adeta diyalog biçiminde kurgulanmıştır. Şair-ben perspektifinden anlatılan diyalogun okuyucunun zihninde çağrıştırdığı imgeler bir tabiat unsuru olan "büyük rüzgâr" veya "fırtına" üzerinde yoğunlaşmaktadır. Şair-ben'in 'yüzüme keder üfleyen büyük rüzgâr' olarak ifade ettiği şey ikinci kişi için önemsiz bir olaydır. Öyle ki o bunu 'küçük sıcak bir esinti' olarak ifade eder. Bu imgelerde karşılaştığımız algılamalar arasındaki fark şiirin üçüncü kıtasında daha da büyümektedir: 'sigaraları daha ağıza ulaşmadan yakıp bitirecek kadar şiddetli olan fırtınanın onun (şair-ben'in) her şeyini uçurup götürmesi' imgesini ikinci kişi 'orada fırtına yok' diyerek adeta inkâr etmekte ve sanki kestirip atmaktadır. Oysa şiirin son iki mısrasındaki

¹ Ester/Stekelenburg'un 1979'da Sarah Kirsch ile yaptığı bir söyleşiden.

'kalemın masaya saplanması' imgesinden anlaşılacağı gibi şaire bu durumun verdiği sıkıntı onun için en önemli uğraş olan yazma eylemini engellemektedir.

Dünya edebiyatında rüzgâr ve fırtınaya Tanrısal özellikler yüklenmiştir: Eski Ahit'e göre Tanrı fırtınanın kanatlarında süzülür, rüzgâr ve fırtına Tanrı'nın yoludur ve bazen de fırtına Tanrı'nın adaleti olarak imgeselleştirilmiştir. Fakat daha sonra bu simge mistik özelliğinden sıyrılarak özgürlük ve ideoloji ile ilintili olarak edebiyata dâhil edilmiştir. Örneğin Shakespear'in de temel motiflerinden olan fırtına 'özgürlük mücadelesi' veya 'ihtilal ideolojisi' olarak ele alınmıştır (Lurker, 1991:835). Fakat Sarah Kirsch'in bu şiirinde 'fırtına' yazarın kısıtlanan ve baskı altındaki yaşantısına bir sebep olarak gösterilerek bu simgeye orijinal bir anlam yüklenilmiştir. Son iki mısradaki imgesel olarak yazma eyleminin engellenmesinin anlatılmasıyla bir sanatçı sorunsalı işlenmiştir. Gerçi bazı kaynaklarda bu şiir bir aşk şiiri olarak yorumlanarak farklı yaklaşımlarda bulunulmuştur (Schröder, 2006). Fakat yukarıdaki unsurlar göz önünde bulundurulduğunda bu şiirde ağırlıklı olarak bir sanatçı sorunsalının işlendiğini düşünmek daha doğru olacağı kanaatindeyim.

Şairin biyografisiyle bağlantılı olarak şiire yöneldiğimizde, şiirin yazıldığı yıl olan 1965'te şairin henüz Batı-Almanya'ya yerleşmediğini görürüz. Yani Kirsch bu şiirde o dönemde özgürlüğünün kısıtlanarak sanatının engellendiğini anlatmaktadır. Bu baskıyı ifade etmek için de tabiat unsurları olan 'fırtına' ve 'rüzgâr'ı imgesel anlatım içinde metaforik anlamda kullanmıştır.

Batı-Almanya'ya yerleştikten yedi yıl sonra kaleme aldığı, kitabının başlığıyla aynı olan *Kedi Hayatı* ("Katzenleben") (1984) şiiri de sanatçı sorunsalını işlemektedir. Kirsch bu şiirinde adeta kedi ile şairi özdeşleştirmektedir. Şiirin daha ilk mısrasında 'şairlerin kontrol edilemez, narin, özgür, kasım yağmurunu ipek ya da paçavra koltuklarda uyuyarak ve rüya görerek geçiren, sessizce silkelenerek cevap veren ve bahçe çitinin arkasında yaşamaya devam eden kedileri sevdikleri' söyleniyor. Birçok zihinsel görüntünün meydana getirdiği bu imgede Kirsch kedi ile şair arasında paralellik kurmaktadır. Sanki şairler kediler gibi baskı altında tutulamayan, hassas, varlık veya yokluk içinde de olsalar düş dünyasında yaşayan, kendi dünyalarında dışarıyla fazla ilgilenmeyen varlıklar olarak anlatılmıştır. Kirsch kedi ile şair karşılaştırmasıyla tabiat ve insan düzeni arasında bir koşulluk oluşturmuştur. Fakat şiirin son dört mısrasında şairin çevresi tarafından baskı altında tutulması işlenmiştir: 'öfkeli komşuların dört duvar arasındaki şairi ziyarete gelen arabaların plakalarını not etmeleri' imgesi, ilk yedi mısradaki anlatılan sanatçı nitelikleriyle zıtlık oluşturmaktadır. Özgürlüğüne bu kadar düşkün olan sanatçının bu gereksinimi toplum tarafından engellenmektedir. Kedi imgesiyle okuyucunun zihninde canlanan

naif görüntü bu imgeyle yanıltıcı bir hal almaktadır. Yumuşak, narın ve özgürlüğü seven kedi simgesinin ardında bir serzeniş yatmaktadır. İnsan ve tabiat karşılaştırılarak sanatçı doğallığının ve özgürlüğünün engellendiği ifade edilmiştir. Buna paralel olarak düşünüldüğünde şiirin başlığı da sembolik bir anlam taşımaktadır. Almancada ‘Katzenleben’ yani ‘kedi hayatı’ ifadesi, halk dilinde sürekli çatışma ve kavgalarla geçen hayatı ifade etmektedir (Bauer, 2006).

Şairin tabiat motifleriyle örülü bir başka şiiri: *Çayır* (“Die Wiese”). 1979’da yayınlanan *Uçurtmalar Yükseliyor* (“Drachensteigen”) başlıklı şiir kitabında yer alan bu şiir tamamen tabiat imgelerinden oluşmaktadır. Şiirde karşımıza çıkan bazı imgeler şunlardır: ‘Güney rüzgârının şaire dal ve kozalaklar atması, kurbağalarının gömleğine atlaması, bahçe duvarının üstünde yatan şairin onların gidişini, araba kullanışını ve yaşadıklarını görmesi ve yedi saatte çayırın şairi kaplayacak kadar büyümesi.’ Kirsch bu imgelerle Batı-Almanya’ya yerleştikten sonraki hayatını anlatıyor. Şair bereket ve hayatın simgesi olan bir bahçededir (Lurker, 1991:228) ve oradan çevresini gözlemlemektedir. Hayatı ve tabiata bağlılığı simgeleyen ‘dal’ ve ‘kozalak’ motifleri şairin varlık içindeki hayatını betimlemektedir (Mohr, 1971:44). Şair gün geçtikçe içinde yaşadığı sisteme alıştığını ve varlık içinde bir hayat sürdüğünü ‘yedi günde şairi kaplayan çimen’ ve ‘gömleğine atlayan kurbağalar’ imgeleriyle somutlaştırmıştır. Çünkü kurbağa (*Kröte*) Almanca’da halk dilinde para için kullanılır (4.11.2006). Fakat şiirde her ne kadar maddi varlık, özgürlük ve lüksten bahsedilse de şiirin genel olarak karamsar ve şüpheli bir havası vardır. Şairin bu şartlarda mutlu olması gerektiği düşünülürken son mısradaki ‘mutluluğu kafamdan atıyorum’ ifadesi şiire karamsar bir atmosfer kazandırmaktadır. Bu durum şairin Batı-Almanya’daki yeni yaşantısına da şüpheyle baktığını göstermektedir. Bu şüpheliği Kirsch’in birçok yapıtında görmek mümkün.

Sarah Kirsch tabiat motiflerini sadece ideolojik ve toplumsal şiirlerinde değil, aşk şiirlerinde de kullanmıştır. Örneğin 1967’de yayınlanan *Kırsalda İkamet* (“Landaufenthalt”) yapıtında yer alan üç kıtalık *Beyaz menekşenin yanında* (“Bei den weißen Stiefmütterchen”) şiirinin ilk kıtasında beyaz menekşenin yanında, söğüt ağacının altında sevgilisini bekleyen bir kadın anlatılmaktadır. Söğüt ağacı yapraksız ve yaşlıdır. “Taranmamış” sıfatının ağaca isnat edilmesiyle ve “gördün mü gelmiyor işte” demesiyle ağaç kişileştirilmiştir. Şiirin ilk kıtasında karşılaştığımız bu imge ikinci ve üçüncü kıtalarda bir diyaloga dönüşmektedir. İkinci kıtada kadın söğüt ile konuşmasında sevgilisinin gelmemesiyle ilgili ilginç ve gerçekçi olmayan bahaneler üretir. Adeta kendini avutmaktadır. Üçüncü kıtada ağaç çatırdayarak eğilir ve kadına:

* * *

Onun ölmüş olması da mümkün

Seni pardösünün altında öptüğünde solgun görünüyordu

* * *

der. Kadının cevabı:

* * *

Olabilir söğüt olabilir

Öyleyse ümit edelim de beni artık sevmiyor olsun

* * *

dur.

Şiirin dokusunu oluşturan kadın ile söğüt ağacı arasındaki diyalog tabiat-insan bütünleşmesi olarak yorumlanabilir.

Kadının simgesi durumunda olan 'beyaz menekşe' renginden dolayı ışığın, saflığın, dişiliğin ve barışın simgesi durumundadır (Lurker, 1991:824-Mohr, 1971:100). Menekşe ise alçak gönüllülüğün ve çekingenliğin simgesidir (Lurker, 1991:788). Simgesel anlamları göz önünde bulundurulduğunda bu bitki ile kadının saf, barışçıl, mütevazı ve çekingen olan karakter özelliklerinin ifade edildiğini anlayabiliriz. Şiirde sürekli karanlık ve kötümser bir tablo görünümündeki söğüt ağacı beyaz menekşe ile kutupluluk oluşturmaktadır ve bunu terk edilmiş bir kadının ruh halinin imgesel olarak yansıtılması olarak yorumlamak yanlış olmayacaktır. Ayrıca mitolojide de Hades'in evine giden yolun kenarında birçok söğüt vardır ve bereketsizliği ifade eder (Lurker, 1991:818-Mohr, 1971:302).

Görüldüğü gibi Sarah Kirsch *Bayaz menekşenin yanında* ("Bei den weißen Stiefmütterchen") başlıklı bu aşk şiirinde yine tabiatı bir anlatım aracı olarak kullanmıştır. Fakat bunu yaparken tabiat unsurlarını salt somut nesnelere algılamayıp onları simgesel düzlemde değerlendirerek anlatıma daha soyut, muğlâk ve gizemli bir etki kazandırmıştır.

Sonuç olarak: 21. yüzyıl Alman edebiyatının önemli kadın şairlerinden biri olan Sarah Kirsch her ne kadar farklı yönetim biçimlerinde yaşadığı süreçlerin yazınsal üretiminde etkili olmadığını belirtse de, hayatındaki bu önemli değişikliğin şairin şiirlerinin derin yapısında sürekli belirgin olduğunu görmek mümkün. Yapıtlarında şairin sürekli merkezde yer alması ve somuttan soyuta yönelerek imgeler aracılığıyla toplum normlarından uzaklaşan bireyin veya sanatçının sıkıntılarının farklı bir ben-bilinciyle anlatılmasının en önemli sebebi kuşkusuz biyografisindeki bu önemli olaydır.

Şiirlerinin dokusunu oluşturan tabiat olgusu da şairin biyografisine dayanmaktadır. Çocukluğunda başlayan tabiat tutkusu onun edebiyatçı kişiliğini de büyük ölçüde yönlendirmiştir. Tabiat imgeleriyle örülü şiirleri basit imgesellikten uzak didaktik niteliktedir ve simgesel düzlemde derin yapılu oluşumlardır. Şiirlerinin derin yapısında şairin mesaj verme kaygısı belirgindir. Bu kaygı özellikle doğa-insan bütünleşmesini, sanatçının ve kadının toplum normları karşısındaki konumunu çevrelemektedir.

Şairin tabiat tutkusu ve doğa bilimlerine olan merakı birçok şiirinde tabiat betimlemeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu betimlemeler yalın doğa manzaraları olma özelliğini aşmış doğa-insan bütünleşmesini bir ideal olarak anlatan metaforik ve simgesel yapılarıdır. Bu tabiat betimlemeleri birey ve toplumla ilgili bir yaklaşım göstermektedir. Şiirlerinde anlatılan tabiatın hareketliliği şairin yaşantısı ve buna paralel olarak da toplumdaki değişikliklere paralel olarak yürür.

KAYNAKÇA**Sarah Kirsch'in Eserleri:**

- KIRSCH, Sarah. (1979). *Drachensteigen*. Ebenhausen: Langewische Brandt
- KIRSCH, Sarah. (1985). *Hundert Gedichte*. Mnnih: Langewische-Brand
- KIRSCH, Sarah. (1986). *Irrstern*. Stuttgart: Deutsche Verlagsanstalt Gmbh
- KIRSCH, Sarah. (1984). *Katzenleben*. Stuttgart: Deutsche Verlagsanstalt Gmbh
- KIRSCH, Sarah. (1967). *Landaufenthalt*. Berlin/DDR: Aufbau
- KIRSCH, Sarah. (1976). *Rückenwind*. Berlin/DDR: Aufbau
- KIRSCH, Sarah-Rainer. (1965). *Gespräch mit dem Saurier*. Berlin/DDR: Verlag Neues Leben

İkincil Kaynaklar:

- BORTENSCHLAGER, Wilhelm. (1986). *Deutsche Literaturgeschichte II-von 1945 bis zur Gegenwart*. Viyana: Leitner
- FRENZEL, Herbert A.-Elisabeth. (1962). *Daten Deutscher Dichtung II-von realismus bis zur Gegenwart*. Mnnih: Deutscher Taschenbuch Verlag
- LURKER, Manfred. (1991). *Wörterbuch der Symbolik*. Stuttgart: Kröner
- MARTINI, Fritz. (1984). *Deutsche Literaturgeschichte*. Stuttgart: Kröner
- MOHR, Gerd, Heinz. (1971). *Lexikon der Symbole*. Düsseldorf-Köln: Eugen Dietrichs
- WAGENER, Hans. (1989). *Köpfe des 20. Jahrhunderts-Sarah Kirsch*. Berlin: Colloquium

İnternet Kaynakları:

- BAUER, Eva. (3.11.2006). *Sarah Kirsch: Katzenleben*. (http://www.uni-essen.de/literaturwissenschaft-aktiv/nullpunkt/pdf/kirsch_katzenleben.pdf)
- (4.11.2006). *Sarah kirsch-Ihr Skeptischer Glaube*. (<http://departments.vassar.edu/~vonderem/g301/project/Kirsch/article.html>)
- SCHRÖDER, Johanna. (3.11.2006). *Sarah Kirsch und ihre Gedichte ,Von meinem Haus' und ,Bei dem weißen Stiefmütterchen*. (<http://www.gymnasiumtestedt.de/FacharbeitenDeutsch03/HTML/Johanna%20schroeder.htmv>)

EK:

Sarak Kirsch'in incelenen şiiirleri:

Von Meinem Haus

Ich sage: du bist der große Wind
du bläst mir Kummer ins Gesicht
Du sagst: es ist kein Sturm
nur eine kleine warme Brise

Aber ich sehe von meinem Haus
das Dach segeln wie seidengrauen Rauch
die Bücher probieren ihre Flügel
nichts bleibt verschont, Klavierkonzerte
machen sich auf schwarzen Teller davon, die
Fenster schließen nie mehr. Wo
soll ich wohnen fürderhin?

Ich sage: mir ist alles davongeflogen
Du sagst: da ist kein Sturm
Ich sage: der Wind ist so groß, dass Zigaretten
verbrannt sind, eh sie den Mund erreichen
und hält man einen Federhalter in der Hand
bohrt er sich in den Tisch.

(Gespräch mit dem Saurier, s. 17)

Bei den weißen Stiefmütterchen

Bei den weißen Stiefmütterchen
im Park wie er's mir auftrug
stehe ich unter der Weide
ungekämmte Alte blattlos
siehst du sagt sie er kommt nicht

Ach sage ich er hat sich den Fuß gebrochen
eine Gräte verschluckt, eine Straße
wurde plötzlich verlegt oder
er kann seiner Frau nicht entkommen
viele Dinge hindern uns Menschen

Die weide wiegt sich und knarrt
Kann auch sein er ist schon tot
Sah blass aus als er dich untern Mantel küsste
kann sein Weide kann sein
so wollen wir hoffen er liebt mich nicht mehr

(Landaufenthalt, s. 12)

Die Wiese

Der scirocco bewirft mich mit Ästen und Zapfen,
Kröten springen mir ins Hemd. Ich sehe mich
hinter olivgrünen Fenstern von Zwiebeln umgeben,
ich liege auf der Gartenmauer, da hör ich sie
gehen und fahren und leben. Die Wiese durchwächst
mich in sieben Stunden. Ich stehe mit jedem Fuß
in einem anderen Brunnen und schlage mir das Glück
aus dem Kopf.

(Drachensteigen, s. 13)

Katzenleben

Aber die Dichter lieben die Katzen
Die nicht kontrollierbaren sanften
Freien die den Novemberregen
Auf seidenen Sesseln oder im lumpen
Verschlafen verträumen stumm
Antwort geben sich schütteln und
Weiterleben hinter dem Jägerzaun
Wenn die besessenen Nachbarn
Immer noch Autonummern notieren
Der Überwachte in seinen vier Wänden
Längst die Grenzen hinter sich ließ.

(Katzenleben, s. 74)